

Van Dak tot Toekomst - Duurzaamheid in het Wonen voor Kwetsbare Mensen

Inleiding

Tijdens mijn derde stageweek had ik mijn allereerste huisbezoek. Samen met mijn begeleider reed ik naar een sociale woonwijk waar een cliënt in een kleine studio woonde. Van buiten zag het appartementsblok er redelijk uit, maar zodra we de hal betraden, sloeg de bedompte lucht ons tegemoet. Terwijl we de trap omhoog gingen, voelde ik een benauwdheid die pas echt betekenis kreeg toen we de woning binnengingen. De cliënt begroette ons met een brede glimlach en liet ons binnen, trots op het dak boven zijn hoofd. Maar wat ik daar aantrof, staat voor altijd in mijn geheugen gegrift. Kapotte muren, elektriciteitsdraden die uit de badkamer muren staken, schimmel die de muren in elke kamer groen kleurde, en een keuken in erbarmelijke staat. Overal voelde je de aanwezigheid van vocht en kou. De woning was slecht geïsoleerd; koude wind sloop door de kieren rondom het enkele glas.

Toen we de man aanspraken op de gevaarlijke staat van zijn woning, zagen we een sprankeling van paniek in zijn ogen. Hij vertelde ons dat hij dit al eens bij de sociale huisvestingsmaatschappij had gemeld, maar zonder resultaat. Wat me nog meer raakte, was zijn angst. Hij kende iemand die zijn woning was kwijtgeraakt nadat die onbewoonbaar werd verklaard. "Ik ben al lang genoeg dakloos geweest," zei hij. Dat ene dak boven zijn hoofd, hoe ontoereikend ook, betekende alles voor hem.

Aanvankelijk dacht ik dat deze situatie een uitzondering was. Maar naarmate mijn stage vorderde, ontdekte ik dat schrijnende woonomstandigheden zoals deze vaker voorkomen dan we ons realiseren. Dit probleem brengt me bij de kernvraag van dit artikel: **hoe kunnen we duurzaam wonen toegankelijker maken, zodat zelfs de meest kwetsbare mensen in veilige en gezonde woningen kunnen leven?**

Achtergrondinformatie

Duurzaam wonen betekent het creëren van woningen die niet alleen milieuvriendelijk zijn, maar ook gezond, betaalbaar en energiebesparend. Het draait om het efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen, zoals energie en water, en het toepassen van materialen met een minimale impact op het milieu. Voorbeelden hiervan zijn goed geïsoleerde woningen, zonnepanelen, waterbesparende installaties en het gebruik van duurzame bouwmaterialen. Hoewel duurzaam wonen vaak in verband wordt gebracht met innovatieve technologieën en moderne ontwerpen, zou het toegankelijk moeten zijn voor iedereen, ongeacht hun financiële situatie. Kwetsbare doelgroepen, zoals mensen met een laag inkomen, ouderen, mensen met een beperking en dak- of thuislozen, staan vaak voor grote uitdagingen als het gaat om toegang tot basisbehoeften, waaronder geschikte huisvesting. Voor deze groepen lijkt duurzaam wonen soms een onhaalbare luxe. Dit terwijl juist zij bijzonder zouden profiteren van de voordelen van energiezuinige woningen, zoals lagere woonkosten en een gezondere leefomgeving.

Helaas bestaan er verschillende drempels die duurzaam wonen voor kwetsbare doelgroepen moeilijk bereikbaar maken. Een belangrijke factor is de financiële uitdaging. Duurzame woningen zijn vaak duurder in aanschaf of renovatie, wat problematisch is voor mensen met een beperkt inkomen. Zelfs als energiebesparende maatregelen op de lange termijn kostenbesparend kunnen zijn, blijft de initiële investering een barrière. Daarnaast speelt een gebrek aan kennis een rol: veel mensen weten niet van het bestaan van subsidies of mogelijkheden om hun woning duurzamer te maken. Hierdoor blijven kansen onbenut. Ten slotte is er vaak een tekort aan sociale huurwoningen die voldoen aan de eisen van duurzaam wonen, en bestaande woningen worden lang niet altijd tijdig gerenoveerd of onderhouden. Dit geldt uiteraard ook voor woningen op de private huurmarkt.

Toch zijn de voordelen van duurzaam wonen voor kwetsbare groepen aanzienlijk. Energiezuinige woningen kunnen bijvoorbeeld de maandelijkse woonlasten verlagen, waardoor er meer financiële ademruimte ontstaat. Bovendien leiden goed geïsoleerde en geventileerde woningen tot een gezondere leefomgeving door vochtproblemen en schimmelvorming te verminderen. Duurzame woningen zijn ook toekomstbestendiger, wat bijdraagt aan de langetermijnzekerheid voor bewoners. Echter, voor kwetsbare mensen die een eigen woning bezitten, is het vaak moeilijk om te renoveren. Om een huis duurzamer te maken, zijn ingrijpende veranderingen nodig, waarvoor zij vaak het budget niet hebben. Naast financiële beperkingen ontbreekt het ook regelmatig aan

de juiste kennis, en de kosten van een bouwaannemer zijn aanzienlijk. Deze feiten onderstrepen het belang van het toegankelijk maken van duurzaam wonen voor kwetsbare doelgroepen, niet alleen om hun levenskwaliteit te verbeteren, maar ook om bij te dragen aan een duurzamere samenleving als geheel.

Niet alleen voor kwetsbare mensen met een eigen woning is het moeilijk om hun woonsituatie te verbeteren, maar ook voor degenen die een woning huren. Vaak zijn huurders in een kwetsbare positie ontzettend dankbaar dat iemand hen een woning in vertrouwen heeft gegeven. Dit maakt hen terughoudend om te klagen over gebreken, zelfs wanneer deze hun gezondheid of leefkwaliteit ernstig beïnvloeden. De angst dat de huisbaas het huurcontract beëindigt en ze opnieuw zonder onderdak komen te staan, weegt vaak zwaarder dan het verlangen naar betere woonomstandigheden. In deze positie voelen mensen zich machteloos. De huisbaas wordt gezien als iemand met veel invloed over hun woonsituatie, iemand van wie ze afhankelijk zijn. Dit zorgt ervoor dat ze zich niet vrij voelen om hun stem te laten horen of verbeteringen te eisen. De afhankelijkheidspositie waarin ze zich bevinden, maakt het moeilijk om voor hun rechten op te komen, uit angst voor mogelijke gevolgen. Dit toont aan hoe belangrijk het is om niet alleen te kijken naar de fysieke staat van woningen, maar ook naar de structurele ongelijkheid die ervoor zorgt dat kwetsbare huurders vastzitten in onveilige of ongezonde woonomstandigheden zonder zich hierover uit te durven spreken.

Ethisch dilemma

Uit eigen ervaring merk ik dat mensen in een kwetsbare positie vaak tevreden zijn met wat ze hebben, zelfs als hun woonsituatie verre van ideaal is. Waar buitenstaanders een woning in zeer slechte staat zien, ervaart de bewoner vooral de zekerheid van een dak boven het hoofd, een plek die moeilijk te vinden was en waarvoor ze vaak lang hebben moeten zoeken. Hierdoor ontstaat er soms een kloof tussen hoe hulpverleners de situatie inschatten en hoe de bewoner die zelf ervaart.

Voor sociaal werkers brengt dit een complex ethisch dilemma met zich mee. Moeten we de situatie melden als een woning onveilig of ongezond is? En wat zijn de gevolgen daarvan? Als we ingrijpen en de woning onbewoonbaar wordt verklaard, loopt de bewoner het risico op dakloosheid, wat mogelijk nog grotere problemen met zich meebrengt. Maar als we niet ingrijpen en iemand krijgt ernstige gezondheidsproblemen door bijvoorbeeld schimmelvorming of structurele gebreken, zijn we dan nalatig geweest?

Het is een moeilijke balans tussen bescherming en respect voor de eigen keuzes en beleving van de bewoner. Er is vaak geen pasklaar antwoord op deze dilemma's, waardoor sociaal werkers continu moeten afwegen welke aanpak het meest rechtvaardig en passend is in de specifieke situatie.

Analyse van de huidige situatie

Uit onderzoek blijkt dat financieel kwetsbare huishoudens minder vaak in duurzame woningen wonen dan de rest van de Vlaamse huishoudens. Duurzame woningen worden gedefinieerd als woningen met vijf of zes van de volgende kenmerken: isolerend glas, dak-, muur- of vloerisolatie, een energiezuinige ketel of hernieuwbare energiebronnen. Hoewel het aandeel arme en lage middenklasse huishoudens in duurzame woningen de afgelopen vijf jaar is gestegen, blijft het percentage kwetsbare huishoudens in niet-duurzame woningen (met twee of minder van deze maatregelen) in 2018 nog steeds dubbel zo hoog als bij de rest van de Vlaamse huishoudens. Bovendien verkeren veel van deze niet-duurzame woningen in een slechte fysieke staat, wat de leefomstandigheden verder verslechtert. Opvallend is dat bewoners van duurzame woningen een groter risico op betaalbaarheidsproblemen hebben in vergelijking met bewoners van 'redelijk' duurzame woningen. Dit komt doordat de hogere huurprijzen van duurzame woningen een groter deel van het gezinsbudget opslokken, terwijl de besparingen op de energiefactuur deze extra kosten niet volledig compenseren.

De kwaliteit van huisvesting in België vertoont opvallende discrepanties, vooral wanneer het gaat om kwetsbare doelgroepen. Uit het rapport van het Steunpunt Armoedebestrijding blijkt dat bijna **1 op 5 woningen** (20,7%) in slechte staat verkeert. Dit vertaalt zich in woningen met gebrekkige isolatie, vochtproblemen, verouderde infrastructuur en een gebrek aan basisvoorzieningen zoals een degelijke keuken of badkamer. Kwetsbare groepen, waaronder mensen in armoede, ouderen en alleenstaande ouders, worden onevenredig zwaar getroffen door deze problematiek. Een ander belangrijk punt is dat veel van deze mensen financieel niet in staat zijn om de nodige verbeteringen aan hun woning door te voeren of hogere huurprijzen te betalen voor beter onderhouden panden. Bovendien blijkt uit het rapport dat de toegang tot sociale huurwoningen beperkt blijft door lange wachtlijsten en een tekort aan aanbod. Het gevolg is dat veel huishoudens noodgedwongen blijven wonen in woningen die niet voldoen aan minimale kwaliteitsnormen, wat niet alleen hun fysieke, maar ook hun mentale welzijn negatief beïnvloedt. Ook duurzaam wonen blijft vaak onbereikbaar voor deze groepen. Duurzame renovaties vereisen investeringen die voor de meeste financieel kwetsbare huishoudens niet haalbaar zijn. Dit terwijl slecht geïsoleerde woningen of inefficiënte verwarmingssystemen leiden tot hoge energiekosten, waardoor de armoedespiraal wordt versterkt. [Eurostat, EU-SILC 2018](#))

Het rapport benadrukt dat structurele ingrepen noodzakelijk zijn om deze situatie te verbeteren. Het inzetten op preventieve maatregelen, zoals energiescans en woonbegeleiding, kan ook bijdragen aan het verbeteren van de levenskwaliteit van deze kwetsbare groepen. Deze cijfers en bevindingen tonen aan dat de link tussen armoede en huisvesting niet los

te zien is van een bredere aanpak van sociale rechtvaardigheid en duurzaamheid. Het verbeteren van de woonomstandigheden van kwetsbare doelgroepen is niet alleen een kwestie van rechten, maar ook van maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede benadrukt dat de strijd tegen armoede dezelfde urgentie heeft als milieuvraagstukken en dat structurele maatregelen nodig zijn om beide problemen aan te pakken. Mensen in armoede hebben vaak een kleinere ecologische voetafdruk omdat ze uit noodzaak energie en water besparen en spullen hergebruiken. Toch worden zij disproportioneel getroffen door milieuvervuiling en klimaatverandering, aangezien ze vaker wonen en werken in vervuilde gebieden en minder middelen hebben om zich te beschermen. Om niemand achter te laten, zoals de VN Agenda 2030 aanbeveelt, is het essentieel dat overheden armoedebestrijding centraal stellen in hun duurzaamheidsbeleid. Dit betekent dat bij de ontwikkeling van beleid en initiatieven systematisch rekening moet worden gehouden met de impact op mensen in armoede. Het betrekken van deze groepen bij beleidsvorming is cruciaal om ervoor te zorgen dat duurzame oplossingen inclusief en effectief zijn.

Om deze ongelijkheid aan te pakken, stellen experts voor om bewoners bewuster te maken van hun woonsituatie. Instrumenten zoals energiescans, waterscans of de 'woonmeter' kunnen hierbij helpen en zouden standaard ingezet moeten worden door organisaties zoals OCMW's en CAW's. Uit eigen ervaring merk ik dat het OCMW vaak een goed eerste inzicht kan bieden in de woonsituatie van cliënten. Tijdens elk intakegesprek besteed ik aandacht aan de woonuitgaven, zelfs als de cliënt voor een totaal andere vraag bij ons aanklopt. Door gericht door te vragen naar de woonkosten, krijg ik een eerste indruk van de isolatie, het energiecontract en de gezinssituatie van de cliënt. Wanneer ik merk dat de maandelijkse kosten niet in verhouding staan tot de gezinssituatie, verdiep ik mij verder in hun woonomstandigheden. Uiteraard doe ik dit op een zorgvuldige manier en vraag ik door waar ik het gevoel heb dat dit relevant is voor de situatie van de cliënt. Ik heb geen zicht op de manier van werken bij mijn mede sociaal werkers of hoe zij vragen stellen en hun intakegesprekken voeren. Maar ik kan wel met zekerheid zeggen dat mijn collega's bij OCMW Brugge hier zeer bewust mee bezig zijn. Ik hoop dan ook dat veel andere maatschappelijk werkers, organisaties en OCMW's zich hierin zullen verdiepen en dat deze aanpak steeds gehanteerd wordt. Hoewel wij geen experts zijn op het gebied van duurzaam wonen, kunnen we wel een belangrijke rol spelen in het signaleren van problemen en het doorverwijzen naar gespecialiseerde diensten. Op deze manier kunnen we onrechtstreeks bijdragen aan het verbeteren van de woon- en leefsituatie van kwetsbare groepen.

Circulaire economie

Daarnaast is het ondersteunen van initiatieven die de kwaliteit van huurwoningen op de private markt verbeteren essentieel. Ook 'noodkopers' – mensen die noodgedwongen een woning kopen – zouden hulp moeten krijgen bij het verduurzamen van hun woning. Dit zowel op vlak van kennis, als bij de aankoop van bruikbare materialen. Ik ben ervan overtuigd dat inzetten op circulaire economie kan bijdragen aan een duurzamere samenleving. Circulaire economie kan een aanzienlijke positieve invloed hebben op mensen in armoede en kwetsbare posities. In tegenstelling tot het traditionele, lineaire economische model, waarbij producten vaak eindigen als afval, bevordert de circulaire economie hergebruik, herverwerking en reparatie van materialen. Dit biedt verschillende voordelen voor mensen die zich in een financieel onzekere situatie bevinden.

Ten eerste verlaagt circulaire economie de kosten van producten door het aanbieden van goedkopere en duurzame alternatieven.

Tweedehandsgoederen en gerecycleerde materialen zijn vaak aanzienlijk goedkoper dan nieuwe artikelen. Dit maakt het voor mensen in armoede gemakkelijker om de nodige basisgoederen aan te schaffen, zoals kleding, meubels of elektronica, zonder de hoge kosten die normaal verbonden zijn aan de aanschaf van nieuwe producten.

Echter, uit mijn eigen ervaring merk ik dat tweedehands spullen tegenwoordig vaker als taboe worden gezien in vergelijking met vroeger. Rommelmarkten werden vroeger veel meer georganiseerd en trokken veel meer bezoekers aan, maar tegenwoordig zien veel mensen het als iets 'vies' of ongewenst. Ze willen het nieuwste van het nieuwste en denken dat tweedehands spullen niet goed genoeg zijn. Dit is jammer, want juist door het stimuleren van deze initiatieven zouden we in staat kunnen zijn om zowel milieu- als sociaal voordelige oplossingen te bieden. Als ik een voorbeeld mag geven van mijn ervaring in het OCMW in Brugge: er is een organisatie die tweedehands woonmeubelen weggeeft of aan een lage prijs verkoopt. In het begin vond ik dit een fantastisch initiatief, tot ik ontdekte dat de spullen die daar werden aangeboden vaak in zeer slechte staat verkeren en eigenlijk niet meer bruikbaar zijn voor de mensen. Dit leidt ertoe dat de cliënten het vaak niet willen hebben en in plaats daarvan duurdere meubels kopen, omdat ze denken dat elke kringloopwinkel zo is. Het is jammer dat er niet meer wordt ingezet op het verzamelen van betere producten om tweedehands spullen aantrekkelijker te maken voor mensen in kwetsbare posities. Daarnaast kunnen circulaire initiatieven zoals kledingruilbeurzen, reparatiewerkshops of gemeenschapscentra voor het delen van gereedschap of meubels de lokale gemeenschappen versterken en mensen meer zelfredzaam maken. Deze initiatieven geven kwetsbare groepen niet alleen toegang tot behoeften zonder de hoge prijs, maar bevorderen ook een gevoel van betrokkenheid en

solidariteit. Ze kunnen zich ook actief inzetten voor de gemeenschap, wat hun sociale netwerk vergroot en een gevoel van eigenwaarde creëert.

De bril die ik heb leren opzetten

Als maatschappelijk werker bij een OCMW wil ik in dit stuk enkele oplossingen voor duurzaam wonen bespreken, zowel de positieve als de minder effectieve voorbeelden die ik in de praktijk ben tegengekomen. Er zijn zeker initiatieven die mensen ondersteunen die moeite hebben met duurzaam wonen, vooral door de hoge kosten die gepaard gaan met energieverbruik. Een goed voorbeeld hiervan is het sociaal tarief voor energie, gas en water. Dit tarief wordt in veel gevallen automatisch toegekend, wat een belangrijke meerwaarde heeft voor kwetsbare doelgroepen. Het sociaal tarief biedt dus zonder twijfel een financiële verlichting voor mensen die moeite hebben met het betalen van hun energiekosten.

Echter, het effect van het sociaal tarief is afhankelijk van verschillende factoren, en daar wil ik een kritische opmerking over maken. De effectiviteit van dit tarief is namelijk sterk afhankelijk van de kwaliteit van de woning waarin mensen zich bevinden. Voor huishoudens die wonen in goed geïsoleerde en goed onderhouden woningen, resulteert het sociaal tarief niet alleen in een lagere energiekosten, maar hebben ze vaak ook de mogelijkheid om extra geld opzij te zetten. Dit biedt hen niet alleen kortetermijnvoordeel, maar kan zelfs bijdragen aan financiële stabiliteit op de lange termijn. Anders is de situatie voor mensen die in slecht onderhouden woningen verblijven. Vaak hebben deze woningen een lage isolatiewaarde en kampen ze met ernstige vochtproblemen. In deze gevallen blijft het energieverbruik ongekeerd hoog, ondanks het ontvangen van het sociaal tarief. Het kernprobleem voor deze huishoudens is dat ze hun woningen simpelweg niet goed genoeg kunnen verwarmen. Het gevolg is een verergering van de energieproblemen, waardoor het tarief zijn effect niet volledig kan waarmaken. Dit onderstreept dat, hoewel financiële steun belangrijk is, structurele verbeteringen aan de woonomstandigheden eveneens van groot belang zijn. Zonder deze noodzakelijke verbeteringen blijven kwetsbare doelgroepen vast zitten in een vicieuze cirkel van hoge kosten en lage levenskwaliteit, zelfs als zij kunnen profiteren van maatregelen zoals het sociaal tarief. In conclusie, het sociaal tarief is onmiskenbaar een waardevolle maatregel, maar voor een daadwerkelijke en duurzame verbetering van de woonsituatie voor kwetsbare gezinnen is het noodzakelijk dat er verder wordt gekeken dan alleen financiële ondersteuning. Structurele ingrepen in de woningkwaliteit zouden niet alleen het energieverbruik verlagen, maar ook de algehele levenskwaliteit van deze mensen verbeteren, waardoor ze minder afhankelijk worden van tijdelijke, financiële maatregelen.

Lokaal vuilniszakken initiatief

Naast het sociaal tarief voor energie, wil ik ook een ander lokaal initiatief bespreken dat gericht is op de ondersteuning van financieel kwetsbare mensen: het gratis uitdelen van vuilzakken. In veel steden, waaronder Leuven, ontvangen mensen met een leefloon of verhoogde tegemoetkoming jaarlijks twee rollen vuilzakken gratis. Dit lijkt op het eerste gezicht een waardevol initiatief, omdat het mensen financieel ontlast. De gratis verstrekking biedt een symbolische ondersteuning, vooral voor gezinnen die al moeilijk rondkomen. Toch valt er volgens mij ook kritiek te leveren op deze maatregel. Twee rollen vuilzakken zijn voor een gezin van bijvoorbeeld vijf personen vaak snel op, zeker als ze moeten omgaan met huishoudelijke afvalstromen die niet gescheiden kunnen worden. Bovendien kosten vuilzakken in Leuven 29 euro, wat een aanzienlijke uitgave is voor mensen met een beperkt budget. In plaats van het bevorderen van duurzaamheid en afvalscheiding, kan dit initiatief juist het tegenovergestelde effect hebben: het moedigt het gebruik van vuilzakken niet aan en creëert voor veel mensen, vooral voor de kwetsbare groepen, een obstakel. In plaats van de gratis rol vuilzakken zou een effectievere benadering kunnen zijn om deze aan kwetsbare doelgroepen aan te bieden tegen een gereduceerd tarief. Dit zou niet alleen de financiële drempel voor het kopen van vuilzakken verlagen, maar het zou ook minder afbreuk doen aan het streven naar duurzaamheid en afvalbeheer. Door vuilzakken betaalbaar te maken voor gezinnen met een laag inkomen, zouden we hen kunnen blijven stimuleren om goed te sorteren, zonder dat zij extra financiële stress ervaren. In mijn ogen zou dit initiatief zowel een praktische als een duurzame oplossing zijn, die de kwetsbare mensen die al met andere financiële uitdagingen kampen, verder ondersteunt, terwijl het tegelijkertijd het milieubeleid en het sorteren van afval stimuleert.

Een oplossing op basis van samenwerking en empowerment

Het project dat ik in gedachten heb, heeft als doel om kwetsbare huishoudens met een eigen woning te ondersteunen bij het verduurzamen en verbeteren van hun woning. Door samen te werken met lokale aannemers en de stad, willen we bewoners helpen hun woningen energiezuiniger, duurzamer en comfortabeler te maken, terwijl we tegelijkertijd hun kennis vergroten over het verduurzamen van woningen en het gebruik van duurzame materialen. Dit zal hen niet alleen financiële verlichting bieden, maar ook het besef versterken dat zij zelf controle hebben over hun leefomgeving.

De stad speelt een belangrijke rol in dit project door samenwerkingen aan te gaan met lokale aannemers die bereid zijn om duurzaam te verbouwen tegen een gereduceerd tarief. Door te investeren in dergelijke initiatieven toont de stad zijn commitment aan zowel de sociale als ecologische

duurzaamheid. De stad kan bijdragen door het organiseren van netwerken met lokale aannemers, die specifieke kortingen bieden aan mensen in kwetsbare financiële situaties, en door administratieve en wettelijke processen zoals vergunningen en subsidies te ondersteunen. De stad kan mogelijk ook een financiële bijdrage leveren in de vorm van subsidies voor materialen of specifieke duurzame aanpassingen aan woningen, zodat de drempel voor bewoners om deel te nemen aan het project wordt verlaagd.

Het project begint met een grondige evaluatie van de woning om de benodigde renovaties te bepalen, waarbij gekeken wordt naar zaken zoals isolatie, verwarming, water- en energieverbruik, en andere energiebesparende maatregelen. De bewoners, meestal eigenaren van de woning met een laag inkomen, krijgen samen met de aannemer een gedetailleerd plan van aanpak dat hen helpt te begrijpen welke werkzaamheden noodzakelijk zijn voor het verbeteren van de woning. Gedurende het renovatietraject wordt de bewoner betrokken bij het proces: van het aanleveren van materialen tot het praktisch meewerken aan de werkzaamheden. De aannemer leidt het project en voert de werkzaamheden uit, maar biedt ook uitgebreide instructie en opleiding over de gebruikte materialen en technieken, zoals het aanbrengen van isolatie of het vervangen van oude verwarmingssystemen door energiezuinigere alternatieven. Door deze aanpak leert de bewoner praktische vaardigheden, waarmee zij in de toekomst beter in staat zijn om hun woning zelf te onderhouden.

Om het project toegankelijk te maken voor mensen met een beperkt inkomen, wordt er voor een flexibele betalingsregeling gezorgd. Bewoners betalen een bijdrage voor de werkzaamheden, maar deze betaling kan in termijnen worden gedaan en is niet gebaseerd op de volledige marktwaarde van de verbouwingen. De stad kan bijdragen door specifieke kosten van het project te dekken, zoals het isolatiemateriaal, door het aanbieden van subsidies. Dit verlaagt de financiële druk op de bewoners, waardoor de stap om de woning te verduurzamen een haalbare optie wordt. Daarnaast wordt het project ontworpen om niet alleen woningverbeteringen mogelijk te maken, maar ook het bewustzijn over duurzame keuzes te vergroten. De educatie over energien efficiëntie, duurzame materialen en energiebesparing is van groot belang voor de bewoner zodat ze op de lange termijn zelfbewust en goed geïnformeerd hun huis kunnen onderhouden.

Langdurig zal het project de inwoners in staat stellen een betekenisvolle bijdrage te leveren aan hun eigen wijk en de bredere stad. Er ontstaat niet alleen bewustzijn over hoe men actief bij kan dragen aan milieudoelen, maar er is ook sprake van empowerment. Mensen krijgen de kans om hun huizen zelf aan te passen en te verduurzamen. Tegelijkertijd ontstaan er mogelijkheden voor sociale cohesie doordat bewoners actief samenwerken met lokale aannemers en elkaar kunnen helpen met hun ervaringen.

Zoals bij elk project zijn er enkele risico's waarmee rekening moet worden gehouden. Ten eerste kunnen bewoners, ondanks de betrokkenheid, zich overweldigd voelen door de complexiteit van renovaties. Het is daarom belangrijk om te zorgen voor regelmatige begeleiding en check-ins van maatschappelijk werkers of projectcoaches die het welzijn van de bewoners monitoren en ondersteuning bieden waar nodig. Daarnaast moeten de kosten goed worden beheerd, zodat er geen overschrijdingen plaatsvinden die het project financieel kunnen afbreken. Dit vereist een nauwkeurige budgettering en een duidelijke afstemming van de subsidie regelingen met de stad en de aannemers.

Dit project heeft de potentie om kwetsbare doelgroepen daadwerkelijk te helpen door niet alleen hun woningen te verbeteren, maar hen ook duurzaam te ondersteunen en te empoweren. Door de betrokkenheid van de stad, lokale aannemers en de bewoners zelf, kunnen we samen werken aan een duurzame en rechtvaardige samenleving. Het biedt zowel praktische oplossingen op korte termijn als lange termijn voordelen door het vergroten van de kennis van bewoners en het verbeteren van hun leefomgeving.

Conclusie

Uit dit artikel kan ik verschillende belangrijke conclusies trekken over de situatie van mensen die in slechte woonomstandigheden leven, en de rol die sociaal werkers hierbij spelen. Ten eerste blijkt dat veel mensen in kwetsbare posities geconfronteerd worden met woonsituaties die niet voldoen aan de basisstandaarden van gezondheid, veiligheid en comfort. Het is schrijnend om te zien hoe sommige bewoners zich tevreden stellen met de minste omstandigheden, omdat ze dankbaar zijn voor het feit dat ze überhaupt een dak boven hun hoofd hebben. Ze kunnen de deur 's avonds op slot draaien, een element dat velen als vanzelfsprekend beschouwen, maar voor deze mensen betekent het een basisbehoefte die hen veiligheid biedt, hoe slecht de woning ook is. Dit laat zien hoever mensen bereid zijn te gaan om hun woonsituatie te accepteren, vaak uit wanhoop of angst om hun woning te verliezen.

Echter, de oplossing voor deze problematiek ligt niet alleen in tijdelijke maatregelen, maar er is nood aan structurele veranderingen die het mogelijk maken dat iedereen kan wonen in een gezonde, veilige en comfortabele omgeving. Het is zeker niet gemakkelijk om deze veranderingen door te voeren, aangezien dit niet alleen om individuele gevallen gaat, maar om een verschuiving op maatschappelijk, politiek en economisch vlak. Wat ik met zekerheid kan stellen, is dat er wel degelijk veranderingen mogelijk zijn, maar dan moeten we wel gaan kijken naar collectieve en integrale benaderingen waarin samenwerking en solidariteit centraal staan. Het bieden van kansen en het vergroten van mogelijkheden

voor kwetsbare mensen moet voorop staan in ons streven naar verandering.

Er is echter ook een belangrijke uitdaging die we niet over het hoofd mogen zien: het gebrek aan controle en toezicht in zulke kwetsbare woonsituaties. Hoewel het positieve effect van meer solidariteit bij organisaties, zoals OCMW's en lokale initiatieven, duidelijk is, blijft controle vaak te ver weg. Dit wordt des te duidelijker wanneer we kijken naar huurders die toch durven klachten neerleggen over hun woning, bijvoorbeeld door onveilige of ongezonde omstandigheden. Terwijl zij soms zelf wel aangifte doen, blijkt het juridische proces vaak eindeloos lang te duren, waardoor de bewoners in een situatie blijven die zowel fysiek als mentaal belastend is. Dit gebrek aan snelle en adequate respons zorgt ervoor dat huurders zich machteloos voelen in de strijd tegen eigenaars die hen in slechte omstandigheden laten wonen.

Daarom concludeer ik dat er wel degelijk mogelijkheden voor verbetering bestaan, maar die zijn niet gratis. Duurzame en circulaire oplossingen, verbeteringen in toezicht en meer betrokkenheid van zowel private als publieke actoren kosten geld en tijd, terwijl solidariteit en begrip voor elkaar helaas te vaak een ondergeschoven concept te zijn in de huidige maatschappij. Het is echter essentieel dat we als samenleving terugkeren naar deze basiswaarden, waar aandacht voor elkaar en respect voor iedereen's recht op een veilige en gezonde woning centraal staan. Wat we nodig hebben, is niet alleen meer economische investering, maar vooral meer solidariteit en het bewustzijn dat we samen verantwoordelijk zijn voor de maatschappelijke vooruitgang en het welzijn van kwetsbare groepen. Met een gezamenlijke inzet en focus op begrip kunnen we hopelijk richting een toekomst gaan waar iedereen kan genieten van het recht op een goede woning, een recht dat bijdraagt aan de fysieke, mentale en sociale gezondheid van mensen in alle lagen van de samenleving.

Bronvermelding

Wonen, water, energie | Netwerk tegen Armoede.

(n.d.). <https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/thema-s/wonen-water-energie>

Usab. (2019, December 2). Hebben mensen in armoede minder toegang tot een duurzame levensstijl? Armoede En Sociale Uitsluiting. <https://blog.uantwerpen.be/armoede-sociale-uitsluiting/toegang-duurzame-consumptie/>

Corentin. (2019, September 17). Huisvesting - Steunpunt tot bestrijding van armoede.

Steunpunt Tot Bestrijding Van

Armoede. <https://armoedebestrijding.be/themas/huisvesting/>

Hoe het recht op wonen in Vlaanderen werd uitgehold | Netwerk tegen Armoede. (n.d.-

b). <https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2024/hoet-het-recht-op-wonen-in-vlaanderen-werd-uitgehold>

Verbeeck, G., Vanderstraeten, L., & Heylen, K. (2019). Betaalbaarheid en haalbaarheid van duurzaam wonen voor kwetsbare groepen. Document

Server@UHasselt. <https://documentserver.uhasselt.be/handle/1942/30065>

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (n.d.).

Feiten en cijfers. In www.armoedebestrijding.be. https://armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/05/cijfers_kwaliteit_huisvesting.pdf

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (2009).

Feiten en cijfers. In Steunpunt[Report]. https://armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2019/01/cijfers_energie.pdf

Duurzaamheid en armoede, eenzelfde urgentie. (n.d.). MVO

Vlaanderen. <https://www.mvovlaanderen.be/nl/inspiratie/duurzaamheid-en-armoede-eenzelfde-urgentie>

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (n.d.-b).

Feiten en cijfers. In [www.armoedebestrijding.be](https://armoedebestrijding.be/content/uploads/2020/05/cijfers_kwaliteit_huisvesting.pdf). https://armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/05/cijfers_kwaliteit_huisvesting.pdf

Nws, V. (2024, December 17). Nu vuilniszakken in Leuven stuk duurder worden: dit kost het ophalen van afval in Brussel en centrumsteden. [vrtnws.be](https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/12/16/leuven-prijs-vuilniszakken-prijzen-zakken-centrumsteden-en-bruss/). <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/12/16/leuven-prijs-vuilniszakken-prijzen-zakken-centrumsteden-en-bruss/>

Bogaerts, N. (2019, May 3). 'Te veel mensen wonen in een barslecht huis.' Sociaal.Net. <https://sociaal.net/achtergrond/de-onzichtbare-wooncrisis/>

Verstichele, J. (2018). De onzichtbare wooncrisis.